

MICHAŁ FORNAL

SPRAWOZDANIE Z LXVI TYGODNIA FILOZOFICZNEGO
„FILOZOFIA JUTRA”
(LUBLIN, 22-25 KWIETNIA 2024)

W dniach 22-25 kwietnia 2024 roku odbył się LXVI Tydzień Filozoficzny, zorganizowany przez Koło Filozoficzne Studentów KUL (KFS KUL). Jest to cykliczne wydarzenie, które gromadzi studentów, doktorantów, pracowników naukowych oraz wszystkich zainteresowanych tematyką filozoficzną. Program Tygodnia Filozoficznego jest zazwyczaj bardzo bogaty i różnorodny – obejmuje tematy związane z filozofią klasyczną i współczesną, etyką, metafizyką, logiką, filozofią religii, a także pokazuje interdyscyplinarne podejście, łączące filozofię z naukami przyrodniczymi, społecznymi i humanistycznymi. Tydzień Filozoficzny ma na celu promowanie filozofii oraz dyskusji na tematy związane z filozofią i jej wpływem na różne dziedziny życia. Wydarzenie to stanowi również okazję do integracji środowiska akademickiego oraz wymiany myśli i doświadczeń pomiędzy różnymi pokoleniami filozofów.

W tym roku prelekcje oscylowały wokół tematu „Filozofia jutra”. Konferencja rozpoczęła się w poniedziałek 22 kwietnia uroczystym otwarciem, poprzedzonym mszą świętą w intencji zmarłych Profesorów Wydziału Filozofii KUL, odprawioną w Kościele Akademickim. Podczas otwarcia jako pierwszy przemówił Dziekan Wydziału Filozofii, dr hab. Marek Lechniak, prof. KUL, następnie głos zabrała Prezes KFS KUL, Zuzanna Konys. Po uroczystym otwarciu i powitaniu gości rozpoczęły się wykłady i dyskusje panelowe, które wypełniły cztery dni LXVI Tygodnia Filozoficznego.

Mgr MICHAŁ FORNAL – magister psychologii, student filozofii na Katolickim Uniwersytecie Lubelskim Jana Pawła II; e-mail: fornal.michal@interia.eu.

Pierwszy poniedziałkowy wykład, zatytułowany „Logika jutra”, wygłosił o. prof. dr hab. Marcin Tkaczyk z Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II. Prelegent argumentował, że jedyną miarodajną logiką jest klasyczny rachunek zdań i że pozostanie on niezmienny, niezależnie od przyszłych odkryć. Ojciec Profesor uzasadnił swoje stanowisko, przyjmując założenia zwolenników logiki wielowartościowej i doprowadzając ich argumentację do absurdu. W celu poparcia swojej tezy posłużył się badaniami empirycznymi.

Kolejny wykład „Krótka historia przyszłych pokoleń. O argumentcie «zamka błyskawicznego»” wygłosił dr hab. Wojciech Lewandowski z KUL. Prelegent przybliżył rozumienie kategorii „przyszłych pokoleń” w kontekście międzynarodowych aktów prawnych oraz omówił problemy etyczne związane z tą kategorią. Następnie zaprezentował argument „zamka błyskawicznego” mający na celu rozwiązanie tych problemów, po czym omówił trudności związane z tym argumentem.

Wystąpienie zatytułowane „Przyszłość chrześcijaństwa” miało formę dwugłosu, w którym prelegentami byli prof. dr hab. Tomasz Polak z Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu oraz prof. dr hab. Jacek Wojtysiak z Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II. Panel poprowadził dr Marcin Walczak (KUL). Profesor Tomasz Polak przyjął pesymistyczne stanowisko wobec przyszłości chrześcijaństwa, podkreślając nierozzerwalny związek z elementem kościelno-klerykalnym, którego przejawem jest system kościelny. Przedstawił charakter i wady tego systemu oraz podsumował, że jest on niereformowalny. Z kolei profesor Jacek Wojtysiak zaprezentował swoje hipotezy dotyczące przyszłości chrześcijaństwa, argumentując, że religia ta ma ogromny potencjał do przetrwania, choć stoi przed nią wiele wyzwań cywilizacyjnych.

Kolejny wykład, zatytułowany „Nowy paradygmat czy ślepy zaułek? Miejsce panpsychizmu w najnowszych badaniach nad umysłem”, wygłosił dr Jacek Jarocki z KUL. Prelegent przedstawił stanowisko panpsychizmu, wyjaśniając jego definicję, implikacje oraz porównując je z przeciwnymi poglądami. Omówił również popularne błędy w rozumieniu tej doktryny oraz różne jej odmiany. Dr Jarocki zaprezentował argumentację za panpsychizmem, dzieląc ją na dwa rodzaje, i przedstawił problemy związane z tymi argumentami.

Ostatni wykład pierwszego dnia konferencji wygłosił dr Piotr Lipski z Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego. Jego referat nosił tytuł „Czy można handlować życiem wiecznym? – Stanisław Lem o zakładzie Pascala”. Dr Lipski omówił twórczość Stanisława Lema i trzy wersje zakładu Pascala

oraz krytykę tego zakładu wysuniętą przez Lema. Następnie zaprezentował odpowiedź na tę krytykę i wyjaśnił, dlaczego tekst, w którym Lem przedstawił swoje refleksje na temat zakładu Pascala nosi tytuł „Non serviam”.

Program wtorku został wypełniony referatami obejmującymi zagadnienia związane z aktualnymi wyzwaniem filozofii oraz jej wpływem na rozumienie człowieka, relacji społecznych i edukacji. Pierwszy wykład wygłosił prof. dr hab. Ryszard Kleszcz z Uniwersytetu Łódzkiego. Jego referat, zatytułowany „Filozofia jutra. Uwagi metafizyczne”, dotyczył przyszłości filozofii. Przyjmując optymistyczne stanowisko, prelegent rozważał, czy filozofia ma przyszłość, a następnie wskazał cechy metodologiczne, które jego zdaniem powinna posiadać filozofia jutra.

S. prof. dr hab. Barbara Chyrowicz z Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego wygłosiła wykład „Przewidywalne i nieprzewidywalne. Odpowiedzialność za nieodległą przyszłość”, który dotyczył kwestii odpowiedzialności za nasze działania w kontekście przewidywania ich skutków. Prelegentka zauważyła, że doświadczenie negatywnych konsekwencji naszych działań uczy nas przewidywania przyszłych skutków, co z kolei prowadzi do większej odpowiedzialności. W tym kontekście przedstawiła przypadek mający skłonić do refleksji nad odpowiedzialnością oraz omówiła zagadnienia związane z odpowiedzialnością za to, co wiemy, i za to, co powinniśmy przewidzieć. Przedstawiła również argumenty dotyczące niewiedzy oraz tego, co powinniśmy wiedzieć.

Dr hab. Zbigniew Wróblewski, prof. KUL, wygłosił referat „Klimatyczna reformacja w epoce antropocenu”, w którym przedstawił wstępne uwagi dotyczące tytułu wykładu, a następnie omówił wybrane problemy filozoficzne wynikające ze zmian klimatycznych. Zajął się również zagadnieniem odpowiedzialności człowieka za te zmiany, poruszając aktualne wątki dotyczące natury, takie jak odkrycie jej granic. Ponadto omówił dotychczasowe strategie ochrony przyrody i zaproponował nowe metody jej ratowania.

Prof. dr hab. Lesław Hostiński z Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie wygłosił wykład „Czy widać zmierzch konsumpcjonizmu?”. Odpowiadając na to pytanie, profesor stwierdził, że im bardziej przygląda się temu zjawisku, tym mniej dostrzega ów zmierzch. Skupił się na rozpatrzeniu konsumpcjonizmu od strony aksjologicznej, zauważając, że obecnie dochodzi do przewartościowania wartości absolutnych, z coraz większym naciskiem na absolutyzowanie przyjemności. Z tego powodu nie dostrzega zmierzchu świata konsumpcji, opartego na zasadzie przyjemności.

Dr hab. Imelda Chłodna-Błach, prof. KUL, wygłosiła wykład „Edukacja na rozdrożu – jaka filozofia edukacji?”. Pani Profesor podkreśliła, że problem edukacji jest jednym z kluczowych do rozwiązania w najbliższej przyszłości, zaznaczając, że dorobek przeszłości oraz filozofia są istotnymi czynnikami w tym procesie. W swoim referacie omówiła zagadnienie sporu o człowieka jako punkt wyjścia w dyskusji o edukacji, przedstawiła problem edukacji w kontekście kulturowym i cywilizacyjnym, a także zaproponowała drogi wyjścia z kryzysu edukacji.

Ostatni wtorkowy wykład pt. „Przyszłość scholastyki” wygłosił prof. dr hab. Artur Andrzejuk z Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie. Prelegent analizował pojęcie scholastyki, przedstawiając i komentując różne jej definicje. Zastanawiał się także nad przyszłością i jej przewidywalnością. Stwierdził, że filozof może jedynie formułować diagnozy, ale wyraził przekonanie, że egzystencjalna metafizyka bytu, jako element tomizmu, może odegrać istotną rolę w przyszłości filozofii, w tym scholastyki. Podkreślił jednak, że sam nie uważa tomizmu za scholastykę.

Środowe prelekcje zdominowała problematyka sztucznej inteligencji; poruszano także zagadnienia związane z postępowaniem oraz relacją filozofii do odkryć w dziedzinie fizyki. Pierwszy wykład tego dnia zatytułowany „Sztuczna inteligencja i robotyka w kontekście prawnym – wybrane problemy” wygłosił dr hab. Grzegorz Tylec z Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego. Prelegent omówił zakres regulacji prawnej zawartej w Rozporządzeniu Unii Europejskiej – Akt w sprawie sztucznej inteligencji. Następnie przedstawił problem naruszeń praw autorskich związanych z wykorzystywaniem utworów w procesie szkolenia sztucznej inteligencji oraz kwestie ochrony prawnej wytworów generowanych przez AI. Ponadto zaprezentował problematykę odpowiedzialności prawnej (zarówno cywilnej, jak i karnej) za szkody wyrządzone przez roboty lub autonomiczne systemy sztucznej inteligencji.

Dr Łukasz Sarowski z Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego przedstawił referat zatytułowany „Wybrane problemy definiowania na gruncie sztucznej inteligencji i robotyki – kontekst prawny i społeczny”. Pan Doktor podjął w nim próbę zidentyfikowania kluczowych problemów związanych z definiowaniem w obszarze sztucznej inteligencji i robotyki, uwzględniając uregulowania prawne i społeczne. Jak wskazał prelegent, waga tematu wynika z coraz powszechniejszego dostępu do technologii opartych na sztucznej inteligencji oraz braku odpowiednich regulacji prawnych dotyczących wykorzystania tych technologii w „szerszym kontekście społecznym”.

Następnie odbyło się spotkanie Sekcji Filozoficznej Wykładowców Uczelni Katolickich. Jego uczestnicy zastanawiali się nad problemem wyrażonym w pytaniu: czy duszpasterstwo i ewangelizacja potrzebują dziś filozofii?

Po spotkaniu wykład wygłosił prof. dr hab. Andrzej Kisielewicz z Politechniki Wrocławskiej. Jego referat, zatytułowany „Zagrożenia związane z rozwojem inteligentnych maszyn”, został przedstawiony online. Profesor Kisielewicz wyraził przekonanie, że jak dotąd nie zbudowaliśmy niczego, co zasługiwałoby na miano sztucznego umysłu, i że nie widać tego nawet na horyzoncie badań. Podkreślił także potrzebę stworzenia czegoś innego niż GPT (Generative Pre-trained Transformer) czy ogólnie LLM (Large Language Model). Dodatkowo wskazał na pewne zagrożenia związane z rozwojem inteligentnych maszyn, takie jak np. atrofia myślenia.

Wykład zatytułowany „Coincidentia oppositorum w badaniach nad sztuczną inteligencją” wygłosił prof. dr hab. Paweł Garbacz z Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego. Prelegent omówił zagadnienie neurosymbolicznej sztucznej inteligencji, która stanowi próbę syntezy dwóch nurtów: symbolicznego i pod-symbolicznego. Stwierdził, że w perspektywie dłuższej niż 10 lat neurosymboliczna sztuczna inteligencja osiągnie etap, w którym stanie się produktem rynkowym. Ponadto przewidywał, że nadejdą czasy, gdy modele pod-symbolicznej sztucznej inteligencji będą w stanie zinterpretować część swojej struktury w postaci formuł wybranego systemu logiki formalnej.

Dr Alicja Pietras z Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach wygłosiła referat zatytułowany „Jakiego postępu naprawdę dzisiaj potrzebujemy?”. Prelegentka podjęła próbę opisu pojęcia postępu i wskazała dziedziny badań, do których należy pytanie o postęp. Za takie dziedziny uznała teoretyczną i praktyczną filozofię ducha, omówiła, czego uczą nas one o postępie, a następnie odpowiedziała na pytanie, jakiego postępu chcemy i potrzebujemy.

Ostatni środowy wykład, zatytułowany „Czy w teorii względności można zdefiniować upływ czasu?”, wygłosił prof. dr hab. Tomasz Bigaj z Uniwersytetu Warszawskiego. Na wstępie Prelegent sformułował problem: co to znaczy, że czas płynie? Przedstawił dwie teorie czasu i, wybierając tę, która mówi o upływie czasu, omówił problemy wskazywane przez przeciwników tej teorii. Jednym z problemów, jak przedstawił prelegent, jest twierdzenie, że upływ czasu pozostaje w sprzeczności ze szczególną teorią względności. Profesor Bigaj postawił sobie za cel pokazanie, że taka sprzeczność nie istnieje. W rezultacie wykazał między innymi, że ze szczególnej teorii względności można przy pomocy terminu „czteropędność” zdefiniować upływ czasu.

Ostatni dzień Tygodnia Filozoficznego zdominowała problematyka transhumanizmu. Podczas wykładu „Transhumanizm – utopia ostateczna” Pani dr hab. Agnieszka Lekka-Kowalik, prof. KUL, wyjaśniła termin „transhumanizm”, jego znaczenia oraz główne postulaty tego ruchu. Zwróciła uwagę, że transhumanizm, który obiecuje totalną autonomię, wolność i kontrolę, można określić mianem „utopii ostatecznej”. Ponadto zauważyła, że już teraz podejmowane są działania mające na celu realizację tej wizji. W swoich analizach dotyczących szczęścia, które człowiek ma osiągnąć dzięki transhumanizmowi, wskazała, że urzeczywistnienie tej utopii nie zapewni pożądanego szczęścia i będzie sprzeczne z ideami autonomii, wolności i kontroli.

Kolejny wykład, zatytułowany „Transhumanizm a religia. W poszukiwaniu nowego paradygmatu”, wygłosił ks. prof. dr hab. Grzegorz Hołub z Uniwersytetu Papieskiego Jana Pawła II w Krakowie. W swoim referacie prelegent rozważał relację między trendem do radykalnego ulepszania człowieka a myśleniem religijnym. Zwrócił uwagę na to, że takie ulepszanie może być postrzegane zarówno jako aktywność ściśle areligijna, jak i jako działanie inspirowane religijnie lub nawet stanowiące pewną formę religii bądź quasi-religii. W związku z tym przeanalizował pogląd, zgodnie z którym radykalne ulepszanie człowieka nie jest w stanie uwolnić się od wpływów religii.

Dr hab. Artur Szutta z Uniwersytetu Gdańskiego wygłosił referat zatytułowany „Filozofia w dobie sztucznej inteligencji. Martwić się, czy patrzeć z nadzieją?”. Prelegent najpierw omówił specyfikę uprawiania filozofii, a następnie przedstawił, jak obecnie możemy sobie wyobrazić udział sztucznej inteligencji w procesie filozofowania, ilustrując to przykładem pisania artykułu przy użyciu AI. Wykład zakończył rozważaniami na temat konsekwencji coraz bardziej zaawansowanego procesu pisania tekstów filozoficznych oraz filozofowania przy użyciu sztucznej inteligencji, a być może w przyszłości przez sztuczną inteligencję bez udziału człowieka.

Ostatni wykład w ramach LXVI Tygodnia Filozoficznego, zatytułowany „O Zbawiennej Prawdzie w religii, filozofii, nauce, sztuce i konsumpcjonizmie”, wygłosił dr hab. Cezary Mordka, prof. Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie. Prelegent przyjął za Richardem Rortym rozumienie „zbawiennej prawdy” jako zespołu przekonań, które kończą proces refleksji nad pytaniem, co zrobić ze sobą, i omówił różne jej rodzaje. Rozważania nad „zbawienną prawdą” zastosował kolejno do obszarów takich jak religia, nauka, konsumpcjonizm i filozofia.

Wydarzenie zostało zwieńczone przemówieniem Pani Prezes KFS KUL, Zuzanny Konys, która wyraziła nadzieję na kontynuowanie organizacji

Tygodnia Filozoficznego w przyszłości. Pani Prezes złożyła podziękowania studentom zaangażowanym w to przedsięwzięcie, kuratorowi koła, prelegentom, gościom oraz wszystkim widzom.

LXVI Tydzień Filozoficzny obfitował w ciekawe dyskusje i refleksje. Zgromadził uczestników z różnych środowisk akademickich i naukowych, którzy wspólnie analizowali i debatowali nad kluczowymi zagadnieniami współczesnej filozofii. Wykłady poruszały różnorodne, ale aktualne tematy – od zagadnień związanych z transhumanizmem i sztuczną inteligencją, po kwestie filozoficzne dotyczące przyszłości i etyki. Uczestnicy mieli okazję wysłuchać prelekcji wybitnych uczonych, którzy w ciekawy sposób dzielili się swoimi badaniami i przemyśleniami. Niewątpliwie wydarzenie to potwierdziło znaczenie filozofii we współczesnej debacie nad kondycją człowieka. Należy mieć nadzieję na kontynuowanie tego cennego przedsięwzięcia w przyszłości.